

**Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
Відділ інформаційного забезпечення освіти**

**ОСНОВНІ ВИМОГИ
ДО ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ЛІТЕРАТУРИ
ЗА НОВИМИ СТАНДАРТАМИ**

Методичні рекомендації

ЛУЦЬК – 2019

Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
Відділ інформаційного забезпечення освіти

ОСНОВНІ ВИМОГИ
ДО ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ЛІТЕРАТУРИ
ЗА НОВИМИ СТАНДАРТАМИ

Методичні рекомендації

ЛУЦЬК – 2019

УДК 025.32:37.0 (083)

О-75

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 1 від 28.02.2019 р.)*

Укладачі:

Гребенюк М. П., Шевчук Г. З., методисти відділу інформаційного забезпечення освіти Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти

Рецензенти:

Савош В. О., кандидат педагогічних наук, завідувач відділу фізико-математичних дисциплін ВІППО;

Рубльова Н. О., завідувач відділу інформаційного забезпечення освіти ВІППО

О-75

Основні вимоги до оформлення списку літератури за новими стандартами: методичні рекомендації / уклад.: М. П. Гребенюк, Г. З. Шевчук. Луцьк: ВІППО, 2019.60 с.

Подано теоретичний і практичний матеріал щодо методики оформлення списку літератури за новими стандартами. Опанування ним сприятиме підвищенню якості підготовки рукописів та надасть допомогу всім, хто готує їх до видавництва чи редакції наукового періодичного видання.

Для авторів наукових і науково-популярних книг та статей.

УДК 025.32:37.0 (083)

© Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2019

© Гребенюк М. П., Шевчук Г. З., укладання, 2019

Зміст

Вступ	4
Розділ I	
Загальні положення.....	6
Особливості складання комплексного бібліографічного посилання.....	8
Особливості складання бібліографічного посилання на архівний документ.....	9
Електронні ресурси віддаленого доступу.....	11
<i>Додаток 1.</i> Приклади оформлення списку літератури за ДСТУ 8302:2015.....	13
<i>Додаток 2.</i> Перелік особливих випадків скорочення слів і словосполучень у бібліографічному описі.....	18
Розділ II	
Оформлення списку літератури латиницею (Гарвардський стандарт).....	31
Упорядкування списку використаних джерел.....	32
Загальні правила.....	33
Детальні правила оформлення посилань на різні типи джерел.....	36
<i>Додаток 1.</i> Таблиця транслітерації українського алфавіту латиницею.....	51
<i>Додаток 2.</i> Написання обов'язкових елементів списку літератури англійською мовою.....	53
<i>Додаток 3.</i> Написання загальноприйнятих скорочень слів англійською мовою.....	54
<i>Додаток 4.</i> Загальноприйняті скорочення у посиланнях на матеріали конференцій.....	55
Список використаних джерел	56

Вступ

В Україні 01 липня 2016 р. набув чинності ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання», який установлює види посилань, правила та особливості їхнього складання і розміщування у документах.

Стандарт розроблено фахівцями Книжкової палати України імені Івана Федорова і його дія поширюється на бібліографічні посилання в опублікованих і неопублікованих документах незалежно від носія інформації. Зазначається, що «Стандарт призначено авторам творів, видавцям, фахівцям редакцій засобів масової інформації, інформаційних центрів тощо».

ДСТУ 8302:2015 містить інформацію про: види бібліографічних посилань та правила їхнього складання; особливості складання комплексного бібліографічного посилання; особливості складання бібліографічного посилання на електронний ресурс; особливості складання бібліографічного посилання на архівний документ. Він установлює види бібліографічних посилань, що є частиною довідкового апарату документа та наводяться у формі бібліографічного запису, а також визначає правила й особливості складання і розміщення відповідних записів. Поширюється дія стандарту на бібліографічні посилання в опублікованих і неопублікованих документах незалежно від носія інформації.

Стандарт не замінює ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 Система стандартів з інформації бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис.

Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1–2003, IDT). Однак він дозволяє значно спростити укладання переліків посилань. Оновлені вимоги ВД «Академперіодика» НАН України розроблено на його основі з використанням переважно варіанта для укладання первинних позатекстових посилань у повній формі. Об'єктами посилання можуть бути всі види опублікованих чи неопублікованих документів або їхні складники на будь-яких носіях інформації (п. 4.2). Разом з тим, нині в Україні діють інші, міжнародні бібліографічні стандарти.

Розділ І

Загальні положення

Елементи бібліографічного запису (заголовок і бібліографічний опис) та знаки пунктуації в бібліографічному посиланні, незалежно від його призначення та виду, наводять згідно з ДСТУ ГОСТ 7.80 і ДСТУ ГОСТ 7.1 з урахуванням таких особливостей:

– у заголовку бібліографічного запису подають відомості про одного, двох чи трьох авторів, при цьому їхні імена в бібліографічному описі у відомостях про відповідальність (за навскісною рисою) не повторюють;

– за потреби у заголовку бібліографічного запису позатекстового посилання можна зазначати більше ніж три імені авторів;

– замість знака «крапка й тире» («.—»), який розділяє зони бібліографічного опису, в бібліографічному посиланні рекомендовано застосовувати знак «крапка» (при цьому в межах одного документа застосування в бібліографічних посиланнях розділових знаків уніфікують);

– відомості, запозичені не з титульної сторінки документа, дозволено не брати у квадратні дужки;

– після назви можна не зазначати загального позначення матеріалу («Текст», «Електронний ресурс», «Карти», «Ноти» тощо — перелік згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1);

– у складі вихідних даних дозволено не подавати найменування (ім'я) видавця.

У внутрішньотекстовому та підрядковому бібліографічному посиланнях на складник документа (наприклад, статтю з журналу,

збірника) можна зазначати бібліографічні відомості тільки про ідентифікувальний документ і номер сторінки – за наявності в його тексті відомостей про автора (якщо він є) та назву.

У бібліографічних посиланнях на складник документа у формі аналітичного бібліографічного опису розділовий знак «дві навскісні риски» («//») можна замінити крапкою, а відомості про документ (його назву), в якому розміщено складник, виділяти шрифтом (наприклад, курсивом).

Особливості складання комплексного бібліографічного посилання

У комплексному посиланні кілька об'єктів бібліографічного посилання подають в алфавітному чи хронологічному порядку або за алфавітом назв мов, тобто за принципом єдиної графічної основи — кириличної, латинської тощо, або кожною мовою окремо.

Якщо кілька бібліографічних посилань у складі комплексного посилання мають ідентичні заголовки (один і той самий автор кількох праць), у другому й наступних посиланнях ці заголовки можна замінити словами: «Його ж», «Її ж», «Їх же» («Его же», «Ее же», «Их же» – рос. мовою або «Idem», «Eadem», «Ibidem» – латин. мовою).

Приклад

Підрядкове комплексне посилання:

Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ, 2011. С. 128;

Його ж. Психологія і педагогіка вищої школи в запитаннях і відповідях: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ, 2011. С. 230.

Між елементами пошукових даних ставлять знак «крапка».

Особливості складання бібліографічного посилання на архівний документ

У бібліографічному посиланні на архівний документ відомості про об'єкт посилання відокремлюють від пошукових даних знаком «дві навскісні риски» («//») з проміжками до та після нього.

Приклад

Підрядкове посилання

Матеріали Ради народних комісарів Української Народної Республіки // ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.

Назву архіву подають у вигляді абрєвіатури чи скорочення, які прийнято в архівній галузі. Розшифрування абрєвіатури наводять у списку скорочень, який додають до тексту. Якщо списку скорочень немає, назву архіву подають повністю або скорочують окремі слова та словосполучення згідно з ДСТУ 3582, ДСТУ 7093, ГОСТ 7.12. Повну або скорочену назву архіву можна подавати після абрєвіатури.

Приклади

ЦДІАК України (Центральний державний історичний архів України, Київ);

ДАСБ України (Держ. архів Служби безпеки України);

ЦДНТА України (Центр. держ. наук.-техн. архів України);

Держархів м. Києва.

Якщо справа (одиниця зберігання) чи певний архівний документ, який зберігають у цій справі, не має назви, її формулює дослідник.

У цьому разі назву справи подають у квадратних дужках до або після пошукових даних про документ.

Приклад

Позатекстове посилання

[Праці П. К. Грімстед] // ЦДАВО України. Ф. 14. Оп. 7. Спр. 19.
284 арк.

або:

ЦДАВО України. Ф. 14. Оп. 7. Спр. 19. 284 арк. [Праці
П. К. Грімстед].

Електронні ресурси віддаленого доступу

Відповідно до п. 7.4 вказаного стандарту, «бібліографічне посилання складають як на електронні ресурси загалом (електронні документи, бази даних, портали чи сайти, веб-сторінки, форуми тощо), так і на їхні складники (розділи та частини електронних документів, порталів чи сайтів; публікації в електронних серіальних документах, повідомлення на форумах тощо) згідно з загальними правилами...» При цьому (п. 7.4.4.3.3): «Довгу електронну адресу можна переносити на наступний рядок. У цьому разі останнім у першому рядку має бути знак “навискісна риска” (“/”»).

У бібліографічному посиланні на електронні ресурси локального та віддаленого доступу в примітці можна не подавати відомостей про джерело назви («Назва з етикетки диска», «Назва з екрана» тощо).

Дозволено подавати відомості про інше місцезнаходження чи форму електронного ресурсу, використовуючи слова: «Також доступний» (наприклад, «Також доступний у PDF:») чи подібні еквівалентні фрази (як-от, «Відомості доступні також в Інтернеті:»).

Після електронної адреси подають відомості про дату звернення до електронного ресурсу віддаленого доступу: число, місяць і рік (у круглих дужках) після слів «дата звернення».

Приклади

Позатекстове посилання

Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2222-IV від 08.12.2004, ВВР, 2005, № 2, ст. 44, № 2952-VI від 01.02.2011, ВВР, 2011, № 10, ст. 68, № 586-VII від 19.09.2013, ВВР,

2014, № 11, ст. 142, № 742-VII від 21.02.2014, ВВР, 2014, № 11, ст. 143, № 1401-VIII від 02.06.2016} // Вища рада правосуддя. Офіційний сайт. Нормативні акти. URL: http://www.vru.gov.ua/legislative_acts/1 (дата звернення: 13.02.2019).

Математика. 5–9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів // Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas> (дата звернення: 13.02.2019).

Приклади оформлення списку літератури подано в додатку 1, скорочення слів згідно з ДСТУ 3582:2013 – у додатку 2

**Приклади оформлення списку літератури
за ДСТУ 8302:2015**

Законодавчі та нормативні документи

Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.

Національна доктрина розвитку освіти: затв. Указом Президента України від 17.04.2002 р. № 347. Освіта. 2002. 24 квіт. (№ 14). С. 2–4.

Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 05 червня 2018 року: Офіц. текст. Київ: Алерта, 2018. 120 с.

Книги

Однотомні видання

Один автор

Федорова Л. Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті – 1910-ті рр. Київ, 2013. 373 с.

Момот Т. Л. Пальчиками граємо – мову розвиваємо: Бібліотека логопеда-практика. Тернопіль: Навч. кн.– Богдан, 2018. 24 с.: іл.

Два і більше авторів

Кравченко Г. Ю., Сіліна Г. О. Інклюзивна освіта в ДНЗ. Харків: Ранок, 2018. 176 с. (Серія «Сучасна дошкільна освіта») 1 електрон, опт. Диск.

Дмитренко К. А., Коновалова М. В., Семиволос О. П., Бекетова С. В. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності: метод. посіб. Харків: ВГ «Основа», 2018. 119 [1] с.: табл., схеми, рис. (Серія «Нові формати освіти»),

Без автора

Людський розвиток в Україні: трансформація рівня життя та регіональні диспропорції: у 2 т.: кол. моногр. Київ, 2012. 436 с.

Цивільний захист у ДНЗ / упоряд.: Л. А. Швайка. Харків: Вид. група «Основа», 2018. 159[1] с.: іл. (Серія «ДНЗ. Керівнику»).

Збірники

Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II. Київ, 2012. 464 с.

Волинь – край козацький: наук. зб.: матеріали наук.-практ. конф. з пед. краєзнавства (м. Луцьк – смт Торчин – смт Рокині, 25 жовтня 2018 р.) / ред. кол.: Г. Бондаренко, О. Дем'янюк, П. Олешко. Луцьк: ВППО, 2018. 152 с.

Матеріали конференцій, з'їздів, тези доповідей

Предметна компетентність із фізики учня Нової української школи *Неперервна освіта в модусах минулого, теперішнього майбутнього*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Луцьк, 24–26 травня) / уклад. В. О. Савош. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 236 с.

Збірник матеріалів обласної науково-практичної конференції «Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського в освітньому просторі

Волині» – до 100-річчя від дня народження / упоряд. А. М. Луцюк.
Луцьк: ВІППО, 2018. 172 с.

Багатотомні видання

Енциклопедія історії України: у 10 т. Київ: Наук. думка, 2013.
Т. 10. 784 с.

Каталоги

Національна академія наук України. Анотований каталог
книжкових видань 2008 року. Київ: Академперіодика, 2009. 444 с.

Автореферати дисертацій

Старовойт С. В. Видавнича діяльність Національної академії наук
України у 1918—1933 рр.: автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2003.
20 с.

Дисертації

Дикий О. Ю. Методика навчання військово-прикладного
семиборства старшокласників у позаурочній діяльності: дис. ... канд.
пед. наук: 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура,
основи здоров'я). Луцьк, 2018. 232 с.

Стандарти

ДСТУ 3582:2013. Інформація та документація. Бібліографічний
опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Київ:
Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с.

ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ, 2016. 16 с.

Рецензії

Касьянов Г. Глобальна еволюція людства: культурно-цивілізаційний вимір. *Вісн. Книжк. палати*. 2001. № 12. С. 14–15.
Рец. на кн.: Шейко В. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець ХІХ — початок ХХ ст.): монографія: у 2 т. Харків, 2001. Т. 1. 520 с.; т. 2. 400 с.

Частина видання

Стаття із журналу, збірника, розділ книги

Луцюк А. М. Новаторська педагогіка В. О. Сухомлинського і Нова українська школа: дослідницька робота вчителя. *Пед. пошук*. 2018. № 3 (99). С. 20–23.

Остапйовська Т. П., Остапйовський І. Є. Розвиток самоменеджменту у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського. *Наук. вісн. СНУ ім. Лесі Українки*. Сер. Пед. науки. 2018. № 2. С. 18–24.

Єндрущук С. М., Никитюк Л. М., Муляр О. П. Підвищення фахового рівня вчителів початкових класів області в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа». *Пед. пошук*. 2018. № 4. С.38–48

Незалежно від кількості авторів у позатекстовому переліку бібліографічних посилань (списку літератури)

Яцків Я. С., Радченко А. І. Про ефективність видання наукових журналів в Україні. *Вісн. НАН України*. 2012. № 6. С. 62—67.

Незалежно від кількості авторів у підрядковому бібліографічному посиланні (посторінкових примітках) за умови, що в основному тексті на цій сторінці написано:

«У статті Я. С. Яцківа, А. І. Радченко «Про ефективність видання наукових журналів в Україні» опис можна подати в такому вигляді (п. 4.9 вказаного стандарту): *Вісн. НАН України*. 2012. № 6. С. 62—67.

Електронні ресурси віддаленого доступу

Опис ресурсу загалом

Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України. Київ, 2007. URL: <http://www.nas.gov.ua/publications> (дата звернення: 19.03.2014).

Опис частини електронного ресурсу в позатекстовому переліку бібліографічних посилань (списку літератури)

Кот Н. Він учнів вчив у фізиці літати... *Пед. роздуми*: електронна газ. 2018. № 39. С. 3—4. URL: <http://vipro.org.ua/newspaper.php?id=51>

II етап Всеукраїнської учнівської олімпіади з інформатики (м. Луцьк) 2018-2019 н. р. URL: http://nvk26.lutsk.ua/cgi-bin/new-client?contest_id=68

**Перелік особливих випадків скорочення слів і
словосполучень у бібліографічному описі**

А

автобіографія – автобіогр.

автор – авт.

автореферат – автореф.

авторське свідоцтво – а. с.

авторський колектив (колектив авторів) – авт. кол. (кол. авт.)

адаптація – адапт.

адміністрація – адмін.

академік – акад. (при прізвищі)

академія – акад.

алфавітний – алф.

Альбом – альб.

альманах – альм.

анотація – анот.

антологія – антол.

аркуш – арк. (при цифрах і в зоні приміток)

асистент – асист. (при прізвищі)

асоціація – асоц.

Б

безкоштовний (безкоштовно) – безкошт.

безоплатний (безоплатно) – безопл.

березень – берез.

бібліографія – бібліогр.
бібліотека – б-ка
бібліотечка – б-чка
бібліотечний – бібл.
біобібліографія – біобібліогр.
біографія – біогр.
брошура – бр. (при цифрах)
будівельний – буд.
будівництво – буд-во
бухгалтерський – бух.
бюлетень – бюл.

В

введення (уведення) – введ. (увед.)
вдосконалення (удосконалення) – вдоскон. (удоскон.)
вересень – верес.
ветеринарний – вет.
вивчення – вивч.
видавець – вид. (при прізвищі)
видавництво – вид-во
видання – вид.
викладач – викл. (при прізвищі або назві установи)
виконавець – викон. (при прізвищі)
виконавчий комітет – виконком
виконувач обов'язків – в. о. (при назві посади)
виправлення – випр.

випуск – вип.

випускні дані – вип. дані (у зоні приміток)

виробництво – вир-во

виставка – вист.

вихідні дані – вих. дані (у зоні приміток)

вищий – вищ.

відділ – від.

відділення – від-ня

відомості – відом.

відповідальний – відп.

відредаговано – відред.

вісник – вісн.

впровадження (упровадження) – впровадж. (упровадж.)

Г

газета – газ.

генеральний – ген.

глава – гл. (при цифрах)

господарство – госп-во

господарський – госп.

гравюра – грав.

гривня – грн (при цифрах)

грудень – груд.

Д

депонований – деп.

депутат – деп. (при прізвищі)
державна адміністрація – держадмін.
державний – держ.
дефектний – деф. (у зоні приміток)
дивись – див.
директор – дир. (при прізвищі)
дисертація – дис.
дитячий – дит.
довідник – довід.
додаток – дод.
додрукування – додрук.
доктор – д-р (у назві наукового ступеня)
документ – док.
доопрацювання – доопрац.
доповідь – доп.
доповнення – допов.
допоміжний – допом.
дослідження – дослідж.
доцент – доц. (при прізвищі або назві установи)
драматичний – драм.
друкарня – друк.

Ж

жовтень – жовт.
журнал – журн.

З

забезпечення – забезп.

завідувач – зав. (при назві установи або посади)

завод – з-д

закінчення – закінч.

заклад – закл.

замовлення – зам. (у значенні «замовлення на виготовлення тиражу»)

записки – зап. (у значенні «наукові роботи»)

запровадження – запровадж.

засідання – засід.

засновник – засн.

заступник – заст. (при назві посади)

затверджений – затв.

затвердження (затверджено) – затв.

західний – зах.

збірник (збірка) – зб.

зібрання – зібр.

зі змінами – зі змін.

зовнішній – зовн.

І

ілюстратор – іл. (при прізвищі)

ілюстрація – іл.

імені – ім. (скорочують також у заголовку запису)

інститут – ін-т

інструкція – інстр.

інформаційний – інформ.

К

історичний – іст.

кабінет – каб.

кандидат – канд. (у назві наукового ступеня)

карбованець – крб (при цифрах)

карта – к. (при цифрах)

каталог – каф.

квартал – кв. (при цифрах)

квітень – квіт.

клас – кл.

книга (книжка) – кн.

коефіцієнт – коеф.

колектив авторів (авторський колектив) – кол. авт. (авт. кол.)

коментар – комент.

коментатор – комент. (при прізвищі)

комісія – коміс.

комітет – ком.

конгрес – конгр.

конференція – конф.

копійка – к. При цифрах

кореспондент – кор. (при назві газет, журналів або при прізвищі)

Л

лабораторія – лаб.

липень – лип.

листопад – листоп.

література – літ.

лютий – лют.

М

малюнок (рисунок) – мал. (рис.)

математичний – мат.

машинобудування – машинобуд.

мегабайт – Мб

механічний – мех.

міністерство – м-во

місяць – міс. (в описі періодичних видань)

міська державна адміністрація – міськдержадмін.

міська рада – міськрада

молодший – мол.

Н

надзаголовок – надзаг.

народження – народж.

народний – нар.

науково-дослідний – н.-д.

національний – нац.

начальник – нач. (при прізвищі або назві установи)

О

об'єднання – об-ня

обкладинка – обкл.

обласна державна адміністрація – облдержадмін.

обласна рада – облрада

область – обл.

обліково-видавничий аркуш – обл.-вид. арк.

обробка – оброб.

одиниця – од. (при цифрах)

окремий – окр.

опрацювання – опрац.

організація – орг.

оригінал – ориг.

Оформлення – оформ.

П

пан (пані) – п. (при прізвищі)

парламентський – парлам.

патент – пат.

педагогічний – пед.

перевидання – перевид.

переглянутий – перегл.

передмова – передм.

переклад – пер.

перекладач – пер. (при прізвищі)

переробка – перероб.

підручник – підруч.
повідомлення – повідомл.
показчик – покаж.
популярний – попул.
портрет – портр.
посібник – посіб.
початок – поч.
праці – пр. (у значенні «наукові роботи»)
предметний – предм.
препринт – препр.
примірник – пр. (при цифрах)
примітка – прим.
присвячення – присвяч.
продовження – продовж.
промисловий – пром.
промисловість – пром-сть
професійний – проф.
професор – проф. (при прізвищі)
професорсько-викладацький – проф.-викл.
псевдонім – псевд.
публікація – публ.

Р

район – р-н
районна державна адміністрація – райдержадмін.
районна рада – райрада

редактор – ред. (при прізвищі)
редакційна колегія (редколегія) – редкол.
редакція – ред.
резюме – рез.
рекомендація – рек.
репринт – репр.
репродукція – репрод.
республіка – респ.
ретроспективний – ретросп.
реферат – реф.
рецензія – рец.
рік – р. (при цифрах)
розділ – розд. (у значенні «частина»)
розповсюдження – розповсюдж.
розпорядження – розпорядж.
розробка – розроб.
ротапринт – ротапр.
рукопис – рукоп.

С

святий – св. (при імені)
секретар – секр. (при прізвищі)
селищна рада – селищрада
серпень – серп.
симпозіум – симп.
систематичний – сист.

сільська рада – сільрада
сільський – сіл.
сільськогосподарський – с.-г.
січень – січ.
скорочення – скор.
словник – слов.
спеціальність – спец.
специфікація – специф.
станція – ст. (при назві)
старший – ст.
статистичний – стат.
стаття – ст.
стереотипний – стер.
століття (сторіччя) – ст. (при цифрах)
сторінка – с. (при цифрах)
суспільство – сусп-во
східний – сх.

Т

таблиця – табл. (при цифрах)
титульний аркуш – тит. арк.
товариство – т-во
том – т. (при цифрах)
торговельний – торг.
травень – трав.
транспорт – трансп.

У

уводиться (вводиться) – увод. (ввод.)

укладач– уклад. (при прізвищі)

український – укр.

умовний друкований аркуш – ум. друк. арк.

університет – ун-т

університетський – унів.

упорядкування – упоряд.

упорядник – упоряд. (при прізвищі)

управління– упр.

Ф

фабрика – ф-ка

факультет – ф-т

філіал (філія) – філ.

філософський – філос.

фотограф – фот. (при прізвищі)

фотографія – фот.

фрагмент – фрагм.

французький – фр.

Х

хореографія – хореогр.

художник – худож. (при прізвищі)

Ц

ціна – ц. (при цифрах)

Ч

часопис – часоп. (при цифрах)

частина – ч. (при цифрах)

червень – черв.

член-кореспондент – чл.-кор. (при прізвищі)

Ш

школа – шк.

Щ

щодакдний – щодакд. (в описі періодичних видань)

щоденний – щоден. (в описі періодичних видань)

щоквартальний – щокв. (в описі періодичних видань)

щомісячний – щоміс. (в описі періодичних видань)

щорічний – щоріч. (в описі періодичних видань)

щотижневий – щотиж. (в описі періодичних видань)

Ю

ювілейний – ювіл.

Розділ II

Оформлення списку літератури латиницею (Гарвардський стандарт)

Останнім часом зростає необхідність в описі джерел інформації за міжнародними стандартами. Це потрібно для оформлення списків публікацій, які використовуються при написанні академічних робіт, наукових статей і т. п.

У науковому світі існує понад 6 тисяч різних стилів цитування джерел у наукових роботах залежно від галузі, місця, в якому публікується робота, тощо. Ці правила розроблялися фаховими науковими об'єднаннями, університетами чи їх підрозділами.

Бібліографічний опис у списку використаної літератури здійснюється відповідно до стандартизованих вимог оформлення тією чи іншою мовою. У світовій практиці найбільш використовуваними є Гарвардський стиль, АРА, MLA та інші.

Гарвардський стиль посилання (Harvard Referencing Style) застосовується у сфері гуманітарних та суспільних наук.

Упорядкування списку використаних джерел

Кожне джерело, процитоване в роботі, має з'явитися у списку використаних джерел. Так само кожен запис у списку використаних джерел має бути згаданим у тексті роботи. Список використаних джерел розміщується в кінці роботи на окремій сторінці. Він надає інформацію, необхідну для того, щоб знайти й отримати будь-яке джерело, процитоване в тексті документа.

Для статей, що місять посилання на джерела, опубліковані виключно латиницею (англійські, німецькі, французькі тощо), достатньо одного списку літератури (**References**).

Для статей, що місять посилання на джерела **не** латиницею (кириличні, арабські, китайські тощо), або комбінують посилання латиницею й іншими шрифтами (наприклад, частина посилань англійською, а частина – українською), необхідно подавати **два варіанти** списку літератури:

1. **Список літератури** мовою оригіналу (всі джерела подаються тією мовою, якою їх опубліковано, тут можуть бути джерела і кирилицею, і латиницею та ін.);

2. **References** (той самий список літератури, але латиницею).

Загальні правила

Спочатку вказується прізвище автора, через кому – його ініціали без пробілів між ними. Вказуються всі автори (редактори, якщо автор відсутній), у жодному разі не слід скорочувати цей список. Прізвище автора, ініціали наводяться відповідно до правил транслітерації. *(Таблицю транслітерації українського алфавіту латиницею затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 55 від 27.01.2010 р. (<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/55-2010-п>) Див. додаток 1).* Таку транслітерацію можна зробити автоматично на веб-ресурсах: <http://translit.kh.ua/#lat/passport> (у випадному списку має бути обрано *Стандарт Паспортний КМУ 2010*) або <http://ukrlit.org/transliteratsiia>. Для російськомовного тексту – на сайті <http://translit.ru/>.

Прізвища іноземних авторів подають в оригіналі, не застосовуючи транслітерацію. Якщо авторів кілька, то перед прізвищем останнього з них замість коми ставиться *and*.

Після прізвища та ініціалів автора/авторів вказується рік публікації.

Далі наводять у транслітерації назву статті або назву розділу, якщо це посилання на розділ колективної монографії. Кожна транслітерована назва бібліографічного посилання має бути набрана курсивом і розширена англomовним перекладом (назва статті, книги, журналу, конференції). При цьому переклад береться у квадратні дужки і розміщується одразу після транслітерованої назви. Для перекладних видань у дужках наводять оригінальну англійську назву, для англomовних – оригінальну назву (всі повнозначні слова

пишуться з великої літери).

Потім курсивом вказується транслітерована назва журналу, газети чи монографії. Якщо україно- чи російськомовний журнал має офіційно зареєстровану назву англійською мовою (зазвичай така інформація міститься на сайті видання), то в *References* слід наводити саме її, а не робити переклад самостійно.

Далі вказуються номер журналу і сторінки статті або видавництво, місто видання (загальна кількість сторінок книги не вказується). Назви видавництв і організацій подають відповідно до правил транслітерації за стандартом ТКПН (<http://translit.kh.ua/?iso9#lat/tkpn>). Якщо видавництво (підприємство, установа, організація тощо) має офіційну англomовну назву, то можна наводити її.

Посилання на електронні ресурси описуються за тими ж правилами, що й друковані, але додатково вказують URL-адресу.

Назву міста подають англійською мовою, при цьому зазначають її повністю (наприклад, «Kyiv»), а не «K.»).

Назви конференцій перекладають англійською. Для міжнародних конференцій, які мають другу англomовну назву, наводять саме її.

Усі вихідні відомості (зазначення сторінок, тому, випуску, номера) мають наводитися англійською мовою, а не транслітеруватися. Так, замість «s.» слід використовувати «p.» або «pp.» (наприклад, p. 123 або pp. 1-12), а замість «т.» (том), «вип.» (випуск) і «№» (номер) – «vol.», «issue» і «no.» відповідно.

Римські цифри (наприклад, у назвах конференцій) необхідно замінити словами або арабськими цифрами (*Second* або *2nd* замість *II*).

В описі підручників і навчальних посібників не треба зазначати вид видання, ця інформація в *References* зайва.

При описі електронних джерел обов'язково слід зазначати дату доступу до інформації.

Якщо публікація має doi, його обов'язково слід зазначати наприкінці опису джерела. DOI (Digital Object Identifier) – запроваджений порівняно недавно унікальний ідентифікатор, який використовують практично всі провідні закордонні журнали для ідентифікації своїх статей і який дозволяє найточніше ідентифікувати електронні публікації.

Усі джерела, подані в *References*, розміщуються за латинським алфавітом. Наприклад:

1. Cole M. Cultural Psychology...

2. Vygotskyi L.S. Psikhologiiia iskusstva...,

на відміну від українського чи російського варіантів:

1. Виготський Л. С. Психологія мистецтва...

2. Коул М. Психологія культури...

Детальні правила оформлення посилань на різні типи джерел

Книга / монографія (один автор)

Загальна схема оформлення бібліографічного посилання має такий вигляд:

**Прізвище, ініціали автора, рік видання. *Назва книги транслітерацією* [Назва книги перекладена англійською мовою].
Відомості про видання. Місто: Видавництво.**

Спочатку вказується прізвище автора, через кому – його ініціали (без пробілів між ними), потім – рік видання, через крапку – курсивом транслітерована назва книги/монографії, далі у квадратних дужках – перекладна назва книги англійською мовою (всі повнозначні слова пишуться з великої літери), через крапку – номер видання (якщо перевидавалося кілька разів і це вже не перше), через крапку – місто видання, через дві крапки – назва видавництва.

Приклади:

Крег Е. Г. Про мистецтво театру. Київ: Мистецтво, 1974. 319 с.

Kreg, E.G., 1974. *Pro mystetstvo teatru* [About Art of Theater]. Kyiv: Mystetstvo.

Геєць В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку. 3-тє вид. Київ, 2009. 864 с.

Heiets, V.M., 2009. *Suspilstvo, derzhava, ekonomika: fenomenolohiia vzaiemodii ta rozvytku* [Society, State, Economics: Phenomenology of Interaction and Development]. 3rd ed. Kyiv.

Книга / монографія (два–три автори)

Приклад:

Наулко В. І., Артюх Л. Ф., Горленко В. Ф. Культура і побут населення України. Київ: Либідь, 1993. 255 с.

Naulko, V.I., Artiukh, L.F. and Horlenko, V.F., 1993. *Kultura i pobut naseleennia Ukrainy* [Culture and Life of the Population of Ukraine]. Kyiv: Lybid.

Книга / монографія (чотири та більше авторів)

Приклад:

Фінанси суднобудівних підприємств: монографія / І. А. Воробйова та ін. Київ, 2011. 259 с.

Vorobiova, I.A., Boboshko, Iu., Harmatii, L., Hirniak, I. and Pohrebennyk, F., 2011. *Finansy sudnobudivnykh pidpryiemstv* [Finance of Shipbuilding Enterprises]. Kyiv.

Книга (без автора)

Приклад:

Основи економічної теорії. Київ: Наук. думка, 2016. 235 с.

Foundations of Economic Theory, 2016. Kyiv: Naukova dumka.

Книга (за редакцією)

Загальна схема оформлення бібліографічного посилання на книгу (за редакцією) – практично така сама, як у випадку авторської книги чи монографії, з тією різницею, що на початку посилання, замість прізвища та ініціалів автора, вказуються прізвище та ініціали

редактора, а далі іде – скорочення **ed.** або **eds.**, якщо редакторів кілька.

Приклади:

Корпоративні структури в національній інноваційній системі України / за ред. Л. І. Федулової. Київ: УкрІНТЕІ, 2007. 812 с.

Fedulova, L.I. ed., 2007. *Korporatyvni struktury v natsionalnii innovatsiinii systemi Ukrainy* [Corporate Structures in the National Innovation System of Ukraine]. Kyiv: UkrINTEI.

Промисловий потенціал України: проблеми та перспективи структурно-інноваційних трансформацій / відпов. ред. Ю. В. Кіндзерський, А. І. Онопко. Київ: Ін-т економ. та прогнозування, 2007. 408 с.

Kindzerskyi, Yu.V. and Onopko, A.I. eds., 2007. *Promyslovyi potentsial Ukrainy: problemy ta perspektyvy strukturno-innovatsiinykh transformatsii* [Industrial Potential of Ukraine: Problems and Perspectives of Structural and Innovation Transformation]. Kyiv: Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia.

Розділ книги (за редакцією)

Загальна схема оформлення бібліографічного посилання на розділ книги за редакцією має такий вигляд:

Прізвище, ініціали автора, рік видання. Назва розділу англійською мовою. In: Ініціали та прізвище редактора, ed. Назва книги транслітерацією [Назва книги, перекладена англійською]. Місто: Видавництво, сторінковий інтервал.

Спочатку вказується прізвище автора, через кому – його ініціали (без пробілів між ними); потім – рік видання; через крапку – назва розділу англійською мовою; через крапку слово **In** та через дві крапки – ініціали й прізвище редактора, через кому – скорочення **ed.** або **eds.** для кількох редакторів; далі – курсивом назва книги транслітерацією, далі у квадратних дужках – переклад назви книги англійською (всі повнозначні слова пишуться з великої літери); через кому – номер видання (якщо є); через крапку – місто видання; через дві крапки – назва видавництва; через кому – сторінки розділу (при цьому вживається скорочення **p.** для однієї сторінки та **pp.** – для сторінкового інтервалу).

Приклад:

Сівашко Ю. Формування державної служби в Україні. *Модерна нація: українець у часі і просторі* / за ред. О. Мороз. Львів, 2001. С. 270–271.

Sivashko, Yu., 2001. Formation of Civil Service in Ukraine. In: O. Moroz, ed. *Moderna natsiia: ukrainets u chasi i prostori* [Modern Nation: Ukrainian in Time and Space]. Lviv, pp. 270–271.

Перекладна книга

Загальна схема оформлення бібліографічного посилання на перекладну книгу має такий вигляд:

Прізвище, ініціали автора, рік видання. Назва книги транслітерацією [Оригінальна назва книги]. Translated from ... by ініціали та прізвище перекладача. Місто: Видавництво.

Спочатку вказується прізвище автора, через кому – його ініціали (без пробілів між ними); потім через кому – рік видання; через крапку – курсивом назва книги транслітерацією, далі у квадратних дужках – оригінальна назва книги, через крапку слова **Translated from ...** (вказується мова, з якої зроблено переклад) **by** (ініціали й прізвище перекладача); далі через крапку – місто видання; через дві крапки – назва видавництва.

Приклад:

Б'юрен Дж. Міжнародне право в галузі прав дитини / пер. з англ. Г. Є. Краснокутського. Одеса: БАХВА, 2006. 524 с.

Van Bueren, J., 2006. *Mizhnarodne pravo v haluzi prav dytyny* [International Law on the Rights of the Child]. Translated from English by H. Krasnokutskyi. Odesa: BAKHVA.

Дисертація та автореферат

Схема оформлення посилання приблизно така ж, як для книжки / монографії, із тією відмінністю, що після назви роботи додаються слова **PhD Dissertation** (для тексту кандидатської дисертації), **D.Sc. Dissertation** (для тексту докторської дисертації), **Abstract of the PhD Dissertation** (для автореферату кандидатської дисертації), **Abstract of the D.Sc. Dissertation** (для автореферату докторської дисертації). Після цього у дужках повністю або скорочено називається сфера науки, з якої захищено дисертацію. Потім через крапку вказується назва закладу, де вона захищалася, через кому – назва міста (якщо не є очевидною із назви навчального закладу).

Приклади:

Константинов М. В. Ю. Лотман та візуальна семіотика другої половини ХХ ст. (історико-філософський аналіз): дис. ... канд. філософ. наук / Дніпр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. Дніпро, 2017. 266 с.

Konstantynov, M.V., 2017. Y. Lotman and the Visual Semiotics of the Second Half of the Twentieth Century (Historical and Philosophical Analysis). Ph.D. Dissertation. Oles Honchar Dniprovskiy National University.

Дениско П. В. Непрозорість знаків як проблема семіотичної естетики: автореф. дис. ... канд. філос. наук / Полтав. нац. техніч. ун-т ім. Юрія Кондратюка. Київ, 2011. 15 с.

Denysko, P.V., 2011. Opacity of Signs as a Problem of Semiotic Aesthetics. Abstract of Ph.D. Dissertation. Yurii Kondratiuk Poltava National Technical University.

Матеріали конференції, семінару, форуму

Загальна схема оформлення бібліографічного посилання на матеріали конференції, семінару, форуму має такий вигляд:

Прізвище, ініціали автора, рік видання. Назва виступу транслітерацією [Назва виступу, перекладена англійською]. In: Назва закладу, у якому проходила конференція, англійською, Назва конференції англійською, Proceedings of the ... International Conference, Місто, Дата. Місто видання: Видавництво, сторінковий інтервал.

Спочатку вказується прізвище автора, через кому – його ініціали (без пробілів між ними); через кому – рік публікації матеріалів; через

крапку – курсивом транслітерована назва виступу чи тез; потім у квадратних дужках – переклад назви виступу чи тез; через крапку – слово *In* та через дві крапки – назва закладу, в якому відбувався захід; далі через кому – курсивом переклад назви матеріалів англійською; через кому – вид видання та назва конференції; через кому – місце проведення конференції; через кому – дата проведення конференції; через крапку – місце публікації матеріалів; через дві крапки – видавництво (якщо є); через кому – сторінки публікації.

Приклад:

Чужиков А. В. Дуалістична природа сучасного медіа-ринку. *Стратегічні орієнтири розвитку економіки України*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 6–7 жовт. 2017 р. / ОНУ імені І. І. Мечникова. Одеса, 2017. С. 188–190.

Chuzhykov, A.V., 2017. *Dualistychna pryroda suchasnoho mediarynku* [The Dual Nature of the Modern Media Market]. In: Odessa National University named after I. I. Mechnikov, *Strategic Benchmarks for the Development of the Ukrainian Economy*, Proceedings of the International Conference, Odesa, October 6–7 2017. Odesa, pp. 188–190.

Електронні книги

Бібліографічні посилання на електронну книгу оформляються так само, як і на друковану, лише в кінці додається електронна адреса після слів **Available at:** та у квадратних дужках після слова **Accessed** вказується дата останнього доступу до публікації.

Приклади:

Тимошик М. Видавнича справа та редагування. Київ: Ін-юре, 2004. 224 с. URL: <https://issuu.com/vsrjournal/docs/vydavnychaspravatymoshik> (дата звернення: 07.06.2018)

Tymoshyk, M., 2004. *Vydavnycha sprava ta redahuvannia* [Publishing and Editing]. Kyiv: In Yure. Available at: <<https://issuu.com/vsrjournal/docs/vydavnychaspravatymoshik> > [Accessed 07 June 2018].

Bruce G. Public Diplomacy and Strategic Communication: Cultures, Firewalls, and Imported Norms URL: <https://ru.scribd.com/document/143843878/PD-Iplomacy-and-Strategic-Communication-Imported-Norms-2005> (Accessed: 07.06.2018).

Bruce, G., 2005. Public Diplomacy and Strategic Communication: Cultures, Firewalls, and Imported Norms. Available at: <<https://ru.scribd.com/document/143843878/PD-Iplomacy-and-Strategic-Communication-Imported-Norms-2005>> [Accessed 07 June 2018].

Стаття в друкованому журналі

Загальна схема оформлення бібліографічного посилання на друковану статтю має такий вигляд:

Прізвище, ініціали автора, рік видання. Назва статті транслітерацією [Назва статті, перекладена англійською]. Назва видання транслітерована або англійська зареєстрована, том, номер, випуск, сторінковий інтервал.

Спочатку вказується прізвище автора, через кому – його ініціали (без пробілів між ними); потім – рік публікації, через крапку – назва

статті транслітерацією та у квадратних дужках переклад назви статті англійською (всі повнозначні слова назви пишуть з великої літери), через крапку – курсивом транслітерована назва видання або англійська зареєстрована (всі повнозначні слова назви – з великої); через кому – том, номер, випуск видання; через кому – сторінки публікації.

Приклади:

Петренко Б. М. Політична провокація та політичний екстремізм в теорії і практиці суспільних відносин. *Філософія і політологія в контексті сучасної культури*. 2012. Вип. 3. С. 232–239.

Petrenko, B.M., 2012. Politychna provokatsiia ta politychnyi ekstremizm v teorii i praktytsi suspilnykh vidnosyn [Political Provocation and Political Extremism in the Theory and Practice of Social Relations]. *Filosofiiia i politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*, issue 3, pp. 232–239.

Чужинова І. Два кроки в напрямку до узбіччя (до творчого портрету режисера Дм. Богомазова). *Просценіум*. 2008. № 3. С. 58–71.

Chuzhynova, I., 2008. Dva kroky v napriamku do uzbichchia (do tvorchoho portretu rezhysera Dm. Bohomazova) [Two Steps Towards the Road (to the Creative Portrait of Director Dm. Bogomazov)]. *Prostsenium*, no. 3, pp. 58–71.

Стаття з газети

Стаття з газети оформляється так само, як і стаття з друкованого журналу.

Приклад:

Кремень В. Як нам реорганізувати освіту. *Дзеркало тижня*. 2011. 9–15 квіт. С. 10.

Kremen, V., 2011. Yak nam reorganizuvaty osvitu [How Do We Reorganize Education]. *Dzerkalo Tyzhnia*, 9–15 Apr. p. 10.

Стаття в електронному журналі

Оформляється майже так само, як і посилання на статтю в друкованому журналі, проте номерів сторінок публікації може не бути. Після назви журналу через кому у квадратних дужках ставиться слово **[online]**. Наприкінці посилання, через крапку, додаються слова **Available at:** та вказується веб-адреса посилання, потім у квадратних дужках після слова **Accessed** наводиться дата останнього доступу до публікації.

Приклад:

Біланюк О. П. Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародного туризму в українсько-польських відносинах. *Економіка. Управління. Інновація*. 2012. № 2. URL: http://archive.nbu.gov.ua/e-/journals/eui/2012_2/pdf/12borypv.pdf (дата звернення: 16.07.2018).

Bilaniuk, O. P., 2012. Current State and Prospects of International Tourism Development in Ukrainian-Polish Relations. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsiia*, [online] no. 2. Available at: <<http://www.ascusc.org/jcmc/vol5/issue2/>> [Accessed 16 July 2018].

Стаття з DOI (Digital Object Identifier)

Приклад:

Петров Н. И. Два подхода к пониманию метафоры. *Историческая и социально-образовательная мысль*. Харьков, 2014. № 5 (62). С. 175–

179. DOI: 10.17748/2075-9908-2014-6-6_2-175-179.

Petrov, N.I., 2014. Two Approaches to Defining a Metaphor [Dva podhoda k ponimaniyu metaforiy]. *Istoricheskaya i sotsialno-obrazovatel'naya myisl*, no. 5 (62), pp. 175–179. doi: 10.17748/2075-9908-2014-6-6_2-175-179.

Матеріали з інтернету

Загальна схема оформлення бібліографічного посилання на матеріали з інтернету має такий вигляд:

Розробник, або Автор, або Власник сайта, рік. Назва веб-документа чи веб-сторінки (дата оновлення). Доступно: <веб-адреса/URL> [Дата звернення].

Спочатку вказується прізвище розробника, автора чи власника сайта; потім через крапку – рік; через крапку – назва веб-документа чи веб-сторінки (дата оновлення, якщо є); через крапку – слова **Available at:** та через дві крапки – веб-адреса посилання; потім у квадратних дужках після слова **Accessed** вказується дата останнього доступу до публікації.

Приклад:

Державна наукова установа «Книжкова палата України імені Івана Федорова». URL: <http://www.ukrbook.net/> (дата звернення: 07.06.2018).

State Scientific Institution "The Book Chamber of Ukraine named after Ivan Fedorov". Available at: <<http://www.ukrbook.net/>> [Accessed 7 June 2018].

Частина веб-сайта

Мігунова Т. С. Слово «телебачення» – це архаїзм. *Телекритика*: [сайт]. Київ, 2017. URL: [http://www telekritika.ua/expert/2017-01-23/59463](http://www.telekritika.ua/expert/2017-01-23/59463). (дата звернення: 23.01.2018).

Mihunova, T.S., 2017. Slovo «telebachennia» – tse arkhazm [The Word «Television» is Archaism]. *Telekrytyka*. Available at: < [http://www telekritika.ua/expert/2017-01-23/59463](http://www.telekritika.ua/expert/2017-01-23/59463)> [Accessed 23 January 2018].

Smith J. The Art of Good Dancing – Noble Birth and Skilled Nonchalance. England (1580–1630). *Historical dance*. 1987. Vol. 2, no. 5. URL: www.dhds.org.uk/jnl/pdf/hd2n5p30.pdf. (accessed: 10.02.2018)

Smith, J., 1987. The Art of Good Dancing – Noble Birth and Skilled Nonchalance. England (1580–1630). *Historical dance*, vol. 2, no. 5. Available at: <[www.dhds.org.uk/jnl/pdf/hd2n5p30. pdf](http://www.dhds.org.uk/jnl/pdf/hd2n5p30.pdf)> [Accessed 10 February 2018].

Закони, резолюції, рішення і под.

Загальна схема оформлення бібліографічного посилання на закони, резолюції, рішення і под. документи має вигляд:

Назва документа, рік. Місто видання: Видавництво.

Або:

Назва документа, рік. Назва видання, том, номер, випуск, дата видання.

Або:

Назва документа, рік. Доступно: електронна адреса [Дата звернення].

Спочатку вказується назва документа і рік; через крапку – місто видання (якщо є); через дві крапки – назва видавництва (якщо є); через кому – кількість сторінок (якщо є). Або, якщо документ був надрукований у газеті чи журналі, спочатку подається переклад назви видання англійською, через кому – том, номер, випуск, через кому – дата видання, далі – кількість сторінок. Або, якщо документ доступний онлайн, – через крапку додаються слова **Available at:** та веб-адреса, потім у квадратних дужках після слова **Accessed** вказується дата останнього доступу до документа.

Приклади:

Господарський кодекс України: за станом на 16 січ. 2003 р. Офіц. вид. Київ: Парлам. вид-во, 2003. 192 с.

Economic Code of Ukraine 2003. Kyiv: Parlamentske Vydavnytstvo.

Закон України Про інноваційну діяльність: прийнятий 4 лип. 2002 року № 40-IV. *Голос України*. 2002. 9 серп. С. 10–12.

Law of Ukraine on Innovative Activity 2002. *Holos Ukrainy*, 9 Aug. pp. 10–12.

Стандарти

Загальна схема оформлення бібліографічного посилання на стандарти така:

**Назва організації, рік. Буквений та числовий код стандарту
Повна назва стандарту. Місце видання: Видавництво.**

Приклад:

ISO 690–2. Information and Documentation. Bibliographical References. Electronic documents. Geneva : International Standards

Office, 1998.

International Standards Office, 1998. ISO 690–2 Information and Documentation. Bibliographical References. Electronic documents. Geneva: ISO.

Архівні матеріали

Архівна легенда формується зі стандартних елементів посилання, що розділяються між собою похилими рисками: на фонд (f.), номер опису, номер справи, аркуші справи (fol., fols).

Приклади:

ЦДАВО України, ф. 1, оп. 3, спр. 3, арк. 3–8.

TsDAVO, f.1/3/3, fol. 3–8.

Гарматій Л. [Лист до Г. Хоткевича від 21 січня 1912 р.] // Центральний державний історичний архів України у Львові. Ф. 688. Оп. 1. Спр. 307. Арк. 118–119.

Harmatii, L., 1912. *Letter to G. Hotkevich from January 21, 1912.*, f 688/1/307, fols 118-119. Lviv: Central State Historical Archive of Ukraine.

Для кириличних назв архівів рекомендуються аббревіатури типу:

TsDAVO

ЦДАВО України

TsDAHO

ЦДАГО України

TsDIAK

ЦДІАК України

TsDIAL

ЦДІАЛ України

TsDAMLM

ЦДАМЛМ України

Derzharkhiv Kyivskoi oblasti

Держархів Київської області

GARF

ГАРФ

RGVIA

РГВИА

Офіційні ініціальні аббревіатури назв архівних установ та інші рекомендації щодо оформлення архівних посилань можна знайти на порталах державних архівних служб, зокрема України:
<http://www.archives.gov.ua/Law-base/Regulations/index.php?2002-of>

ТАБЛИЦЯ
транслітерації українського алфавіту латиницею

Український алфавіт	Латиниця	Позиція у слові	Приклади написання	
			українською мовою	латиницею
Аа	Aa		Алушта	Alushta
			Андрій	Andrii
Бб	Bb		Борщагівка	Borshchahivka
			Борисенко	Borysenko
Вв	Vv		Вінниця	Vinnytsia
			Володимир	Volodymyr
Гг	Hh		Гадяч	Hadiach
			Богдан	Bohdan
			Згурський	Zghurskyi
Ґґ	Gg		Ґалаган	Galagan
			Ґоргани	Gorgany
Дд	Dd		Донецьк	Donetsk
			Дмитро	Dmytro
Ее	Ee		Рівне	Rivne
			Олег	Oleh
			Есмань	Esman
Єє	Ye	на початку слова	Єнакієве	Yenakieve
	ie	в інших позиціях	Гаевич	Haievych
			Короп'є	Koropie
Жж	Zh zh		Житомир	Zhytomyr
			Жанна	Zhanna
			Жежелів	Zhezheliv
Зз	Zz		Закарпаття	Zakarpattia
			Казимирчук	Kazymyrchuk
Ии	Yu		Медвин	Medvyn
			Михайленко	Mykhailenko
Іі	Ii		Іванків	Ivankiv
			Іващенко	Ivashchenko
Її	Yi	на початку слова	Їжакевич	Yizhakevych
	i	в інших позиціях	Кадіївка	Kadyivka
			Мар'їне	Marine
Йй	Y	на початку слова	Йосипівка	Yosypivka
	i	в інших позиціях	Стрий	Stryi
			Олексій	Oleksii
Кк	Kk		Київ	Kyiv
			Коваленко	Kovalenko
Лл	Ll		Лебедин	Lebedyn
			Леонід	Leonid

Мм	Mm		Миколаїв	Mykolaiv
			Маринич	Marynych
Нн	Nn		Ніжин	Nizhyn
			Наталія	Nataliia
Оо	Oo		Одеса	Odesa
			Онищенко	Onyshchenko
Пп	Pp		Полтава	Poltava
			Петро	Petro
Рр	Rr		Решетилівка	Reshetylivka
			Рибчинський	Rybchynskiyi
Сс	Ss		Суми	Sumy
			Соломія	Solomiia
Тт	Tt		Тернопіль	Ternopil
			Троць	Trots
Уу	Uu		Ужгород	Uzhhorod
			Уляна	Uliana
Фф	Ff		Фастів	Fastiv
			Філіпчук	Filipchuk
Хх	Kh kh		Харків	Kharkiv
			Христина	Khrystyna
Цц	Ts ts		Біла Церква	Bila Tserkva
			Стеценко	Stetsenko
Чч	Ch ch		Чернівці	Chernivtsi
			Шевченко	Shevchenko
Шш	Sh sh		Шостка	Shostka
			Кишеньки	Kyshenky
Щщ	Shch shch		Щербухи	Shcherbukhy
			Гоша	Hoshcha
			Гаращенко	Harashchenko
Юю	Yu	на початку слова	Юрій	Yurii
	iu	в інших позиціях	Корюківка	Koriukivka
Яя	Ya	на початку слова	Яготин	Yahotyn
	ia	в інших позиціях	Ярошенко	Yaroshenko
			Костянтин	Kostiantyn
			Знам'янка	Znamianka
			Феодосія	Feodosiia
Примітки	1. Буквосполучення «зг» відтворюється латиницею як «zgh» (наприклад, Згорани – Zghogany, Розгон – Rozghon) на відміну від «zh» – відповідника української літери «ж».			
	2. М'який знак і апостроф латиницею не відтворюються.			
	3. Транслітерація прізвищ та імен осіб і географічних назв здійснюється шляхом відтворення кожної літери латиницею.			

**Написання обов'язкових елементів списку літератури
англійською мовою**

Тези доповідей	Abstracts of Papers
Матеріали (праці) конференції	Proceedings of the Conference
Матеріали III Міжнар. конференції (симпозіуму, з'їзду, семінару)	Proceedings of the 3rd International Conference (Symposium, Congress, Seminar)
Матеріали II Всеукраїнської конференції	Proceedings of the 2nd All-Ukrainian Conference
Матеріали IV Міжнародної конференції	Proceedings of the 4 th International conference (Proc. 4 th Int. Conf.)
Матеріали V Всеукраїнської науково- практичної конференції	Proceedings of the 5th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference
Дисертації	Ph.D. Dissertation; D.Sc. Dissertation
Автореферати	Abstract of Ph.D. Dissertation Abstract of D.Sc. Dissertation
Дис. ... канд. наук	Candidate's Dissertation
Дис. ... д-ра наук	Doctor's Dissertation
Автореф. дис. ... канд. наук	Abstract of Candidate's Dissertation
Автореф. дис. ... д-ра наук	Abstract of Doctor's Dissertation
Навчальний посібник	Tutorial
Підручник для ВНЗ	High school textbook
Науково-технічний збірник статей	Scientific-and-technical (Sci.-Tech.) collected works
Монографія	Monograph

**Написання загальноприйнятих скорочень слів
англійською мовою**

Випуск = Вип.	Issue = iss.
Спец. випуск (розділ)	Special issue (section) = sp. iss. (section)
Стаття = Ст.	Article = art.
У книзі: = В кн.:	In
Том = Т.	Volume = vol.
Серія = Сер.	Series = Ser.
Частина = Ч.	Part = p.
Гл.	Chapter = ch., chap.
Сторінка = С.	p. 87; pp. 12-15
Номер, число	Number = No. 2
та ін.	et al.
Без року публікації = б. р.	No date = n.d.
Без місця видання = Б. м.	No place = n.p.

**Загальноприйняті скорочення у посиланнях
на матеріали конференцій**

Annals (аннали, літопис)	Ann.
Annual (щорічник)	Annu.
Colloquium (колоквіум)	Colloq.
Conference (конференція)	Conf.
Congress (конгрес)	Congr.
Convention (конвенція)	Conv.
Digest (довідник, збірник матеріалів)	Dig.
Exposition (експозиція)	Expo.
International (міжнародний)	Int.
Meeting (засідання, збори, зустріч)	Meeting
National (національний)	Nat.
Proceedings (праці, наукові записки)	Proc.
Record (запис)	Rec.
Symposium (симпозіум)	Symp.
Technical Digest (технічний дайджест)	Tech. Dig.
Technical Paper (технічний документ)	Tech. Paper
Workshop (семінар)	Workshop
First, Second, Third, Fourth/nth...	1 st , 2 nd , 3 rd , 4 th /nth...

Список використаних джерел

1. Національний стандарт України. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B1Ugk1fhA47HdVhXVWNqanpCWFU/view>
2. Бібліотека Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. URL: <http://library.kpnu.edu.ua/index.php/2018/06/07/pryklady-oformlennya-bibliografichnogo-opysu-vidpovidno-do-dstu-8302-2015/>
3. ВД «Академперіодика» НАН України. Приклади оформлення використаних джерел відповідно до Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ, 2016. 16 с. (Інформація та документація). URL: <https://histj.oa.edu.ua/assets/files/Posylannia.pdf>
4. ДСТУ 3582:2013. Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с.
5. Національний стандарт України. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015 презентація. URL: <http://vippro.org.ua/index.php?pagename=presentation>
6. Єдині для всіх журналів вимоги до змісту й оформлення статті. *Наукова періодика інституту журналістики*: сайт.

URL:

<http://www.journ.univ.kiev.ua/periodyka/index.php/vymogy.html>

7. Оформлення списку бібліографічних посилань до наукової роботи. Гарвардський стиль (Harvard Referencing Style): метод. рек. / уклад.: В. В. Степко, А. А. Чернявська; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, наук. б-ка. Київ, 2018. 11 с.
8. Міжнародні стилі цитування та посилання в наукових роботах: метод. рек. / авт.-уклад.: О. Боженко, Ю. Корян, М. Федорець; редкол.: В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, Я. Є. Сошинська, О. М. Бруй; Науково-технічна б-ка ім. Г. І. Денисенка Нац. технічного ун-ту України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; Українська бібліотечна асоціація. Київ: УБА, 2016. Електрон. вид. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – 117 с.
9. Guide to Harvard style of Referencing / AngliaRuskin University. 6th ed. 2016. URL: <https://libweb.anglia.ac.uk/referencing/harvard.htm> (viewed on 13.02.2019).

Навчальне видання

Укладачі:

Гребенюк Марина Павлівна

Шевчук Галина Зіновіївна

**ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ЛІТЕРАТУРИ
ЗА НОВИМИ СТАНДАРТАМИ**

Методичні рекомендації

Редактор *В. І. Гребенюк*

Верстка *Л. І. Гаврилюк*